

Průzkum saproxylofágních druhů brouků lokality PS Opičák – 2. Etapa

(projekt č. 131501)

Zpracovatel:

ZO ČSOP Armillaria, Rychtářská 926/14 460 14 Liberec 14

Mgr. Richard Čtvrtečka PhD.

2015

Cílem tohoto průzkumu byl monitoring saproxylofágního hmyzu ve VKP Lesík u letiště v Liberci. Navazuje na krátký monitoring z předešlého roku s motivem získání podkladů pro eventuelní následný management lokality. Lesík u letiště je v rámci Liberce ojedinělý koncentrací starých stromů ve všech stadiích rozpadu, včetně stromů s dutinami. Nicméně je z velké části díky dlouhodobé bezzásahovosti silně zarostlý a zastíněný, což je pro řadu druhů saproxylofágního hmyzu faktor limitující jejich výskyt. Případné nálezy významných druhů by mohly být důvodem pro částečnou úpravu VKP, která by umožnila jejich existenci v dlouhodobém horizontu.

METODIKA

Průzkum byl proveden následujícími metodami:

1) odchyt brouků do nárazových sběrných pastí (NP) s návnadou (víno a cukr) zavěšených do korun stromů nebo podél kmene ve výšce 4-5 m (obr. 1-4) v termínu květen-srpen 2015. Rozmístění pastí bylo následující:

NP č. 1-na kmeni dubu v severní části VKP

NP č. 2-na starém suchém a rozpadajícím se topolu v centrální části

NP č. 3-v koruně mohutné vrby na břehu trvalé tůně v jižní části

NP č. 4-na osluněném kmeni topolu v jižní části

2) individuálním sběrem pod kůrou a v trouchu dutin a kmenů v zimním období (březen 2015), oklepem větví na osluněných okrajích a sběrem na květech.

Determinace materiálu z některých čeledí byla ověřena P. Brůhou (Eucnemidae) a M. Knížkem (Scolytidae).

VÝSLEDKY

V následujícím přehledu zjištěných druhů jsou uvedeny všechny nalezené a determinované druhy brouků z nárazových pastí (sloupce 1-4), protože reflektují lokální diverzitu lokality. Kromě druhů ze saproxylofágních čeledí brouků (viz. metodika AOPK pro biomonitoring) jsou zde zastoupeny další druhy vázané na dřevo, dále druhy vyhledávající kvasící šťávy (viz. návnada v pastích) a některé dravé druhy. Ve sloupci „Pozn.“ je upozorněno na zařazení konkrétního taxonu do Červeného seznamu ohrožených druhů ČR (Farkač et al. 2005) a na podrobnější komentář v dalším textu. Ve sloupci „Ind.“ jsou uvedeny druhy nalezené individuálními metodami sběru.

Čeď	Druh	Pozn.	1	2	3	4	Ind.
Anobiidae	Dorcatoma dresdensis Herbst, 1792	K1		+			
Anobiidae	Ptilinus pectinicornis (Linnaeus, 1758)		+	+	+		
Carabidae	Nebria brevicollis (Fabricius, 1792)					+	
Carabidae	Platynus assimilis (Paykull, 1790)					+	
Cerambycidae	Corymbia rubra (Linnaeus, 1758)						+
Cerambycidae	Leptura quadrifasciata Linnaeus, 1758		+				

Cerambycidae	Obrium cantharinum (Linnaeus, 1767)	K2	+				
Cerambycidae	Pachytodes cerambyciformis (Schrank, 1781)						+
Cerambycidae	Phymatodes testaceus (Linnaeus, 1758)		+	+	+		
Cerambycidae	Rutpela maculata (Poda, 1761)						+
Cetoniidae	Cetonia aurata (Linnaeus, 1758)					+	
Cetoniidae	Liocola lugubris (Herbst, 1796)	K3	+				
Cleridae	Thanasimus formicarius (Linnaeus, 1758)					+	
Curculionidae	Cossonus linearis (Fabricius, 1775)	K4				+	
Elateridae	Ampedus balteatus (Linnaeus, 1758)			+			
Elateridae	Ampedus pomonae (Stephens, 1830)	NT, K5	+				
Elateridae	Ampedus pomorum (Herbst, 1784)					+	
Elateridae	Melanotus villosus (Fourcroy, 1785)						
Erotylidae	Dacne bipustulata (Thunberg, 1781)		+				
Eucnemidae	Eucnemis capucina Ahrens, 1812	NT, K6				+	
Mordellidae	Tomoxia bucephala Costa, 1854				+		
Mordellidae	Variimorda villosa (Schrank, 1781)			+			
Mycetophagidae	Litargus connexus (Fourcroy, 1785)		+			+	
Nitidulidae	Cryptarcha strigata (Fabricius, 1787)		+	+		+	
Nitidulidae	Glischrochilus hortensis (Fourcroy, 1775)		+		+		
Nitidulidae	Glischrochilus quadripunctatus (Linnaeus, 1758)		+	+	+	+	
Nitidulidae	Soronia grisea (Linnaeus, 1758)			+			
Rhizophagidae	Rhizophagus bipustulatus (Fabricius, 1792)						+
Scolytidae	Polygraphus poligraphus (Linnaeus, 1758)			+	+		
Scolytidae	Scolytus ratzeburgi Janson, 1856						+
Scolytidae	Xyleborinus saxesenii (Ratzeburg, 1837)		+		+	+	
Scolytidae	Xylosandrus germanus (Blanford, 1894)		+	+			
Silphidae	Oiceoptoma thoracica (Linnaeus, 1758)				+	+	
Silphidae	Phosphuga atrata (Linnaeus, 1758)						+
Silvaniidae	Uleiota planata (Linnaeus, 1761)						+
Staphylinidae	Velleius dilatatus Fabricius, 1787	VU, K7	+				
Tenebrionidae	Allecula morio (Fabricius, 1787)	K8		+			
Tenebrionidae	Prionychus ater (Fabricius, 1775)	K9			+		
Tenebrionidae	Uloma rufa (Piller et Mittelpacher, 1783)	EN, K10					+
Throscidae	Trixagus dermestoides (Linnaeus, 1766)			+			

VÝZNAMNÉ NÁLEZY

Zvláště chráněné druhy podle zákona č. 114/1992, Sb. O ochraně přírody a krajiny

nebyly nalezeny

Druhy zařazené do Červeného seznamu ohrožených druhů ČR (Farkač et al. 2005)

K5: kovařík *Ampedus pomonae*-NT

7.3.2015, 1 ex. nalezen po kůrou ležícího kmene topolu

Vyskytuje se v listnatých i smíšených lesích, kde se vyvíjí převážně ve vrbách, topolech, břízách a dubech s velmi specifickými nároky na vlhkost. Vyvíjí se totiž v ležících kmenech, které jsou úplně nebo částečně ponořeny pod vodou, např. v postupně zazemňujících se tůních (Dušánek 2009).

K6: dřevomil bukový-*Eucnemis capucina*-EN

1.6.-29.6.2015, 1 ex., NP č. 4

V ČR jde o lokálně a řídce se vyskytující druh obývající přednostně nižší polohy. Larvy se vyvíjejí v odumřelém dřevě dutin starých listnatých stromů.

K7: drabčík sršní-*Velleius dilatatus*-VU

31.7.-21.8.2015, 1 ex., NP č. 1

Žije v dutinách se sršními hnízdy, kde se pod hnízdem živí částmi mrtvých těl sršní a zbytky jejich potravy. Na kmen stromu v okolí hnízda však vylézá navečer a v noci, a proto je obtížné se s ním v přírodě setkat.

K10: potemník *Uloma rufa* -EN

31.7.2015, 1 ex., v hnijícím kmeni padlého topolu

Rozšířen v celé Evropě. V ČR na celém území s výjimkou horských oblastí. Žije ve shnilém dřevě.

Další zajímavé druhy

K1: červotoč *Dorcatoma dresdensis*

1.6.-29.6.2015, 2 ex., 30.6.-31.7.2015, 1 ex, vše NP č. 2

Vyvíjí se v kožovkovitých (Hymenochaetaceae) a chorošovitých (Polyporaceae) houbách.

K2: tesařík *Obrium cantharinum*

31.7.-21.8.2015, 1 ex., NP č. 1

Žije na topolu osice (*Populus tremula*), topolu bílém (*Populus alba*) a topolu černém (*Populus nigra*). Larvy se vyvíjejí jeden až dva roky pod kůrou odumřelých větví a slabších kmínků, kuklí se komůrce ve dřevě, vzácněji i v kůře. Imaga nenavštěvují květy, jsou aktivní v noci a někdy přilétají na světlo. Díky skrytému způsobu života unikají pozornosti, ačkoli se vyskytují poměrně hojně v listnatých lesích, lužních lesích jak v Čechách, tak na Moravě (Sláma 1998).

K3: zlatohlávek mramorovaný-*Liocola lugubris*

31.7.-21.8.2015, 1 ex., NP č. 1

Druh vyvíjející se v trouchu dutin, larvy jsou velmi podobné larvám páchníka. Dospělci nejčastěji poletují v polostinných lesních okrajích okolo starých stromů nebo sedávají na kmeny stromů při okraji dutin nebo okolo kvasící mízy. Tento zlatohlávek indikuje existenci dutin s dostatkem trouchu, které jsou vhodné pro vývoj mnoha druhů saproxylofágního hmyzu.

K4: nosatec *Cossonus linearis*

1.6.-29.6.2015, 1 ex., NP č. 4

Žije zejména v tlejícím dřevě topolů a vrb, vzácně i jiných listnáčů

K8: květomil *Allecula morio*

30.6.-31.7.2015, 1 ex, NP č. 2

Typický druh pro stromové dutiny.

K9: květomil *Prionychus ater*

31.7.-21.8.2015, 2 ex., NP č. 3

Typický saproxylofágní druh žijící ve stromových dutinách položených nejčastěji ve větších výškách nad zemí (Ranius 2002).

SOUHRN

Tato lokalita je významným refugiem saproxylofágního hmyzu. Svědčí o tom nálezy typických dutinových druhů brouků-dřevomila *Eucnemis capucina*, květomilů *Allecula morio* a *Prionychus ater* nebo zlatohlávka *Liocola lugubris*. Dále zde žije řada významných druhů vyvíjejících se ve dřevě živých nebo rozpadajících se stromů, především poterník *Uloma rufa* a tesařík *Obrium cantharinum*, dále pak např. nosatec *Cossonus linearis*.

Management lokality by měl směřovat k lokálnímu uvolnění vybraných stromů z okolního podrostu a vykácení okolních stromů, které je omezují v růstu nebo je příliš zastiňují. Cílem by bylo vytvoření ideálních biotopů pro saproxylofágní hmyz, tj. dostatečně osluněné staré stromy se zlomy a dutinami. Toto opatření nepochybně zvýší lokální druhovou diverzitu. Dále by bylo velmi žádoucí vybrat vhodné stromy z nižších věkových skupin, rovněž je z okolního porostu alespoň mírně uvolnit a vytvořit tak potenciální vhodný biotop pro saproxylofágní hmyz ve chvíli úplného zániku starých stromů.

Výběr konkrétních stromů a návrh managementu nebyl realizován v důsledku omezeného financování projektu.

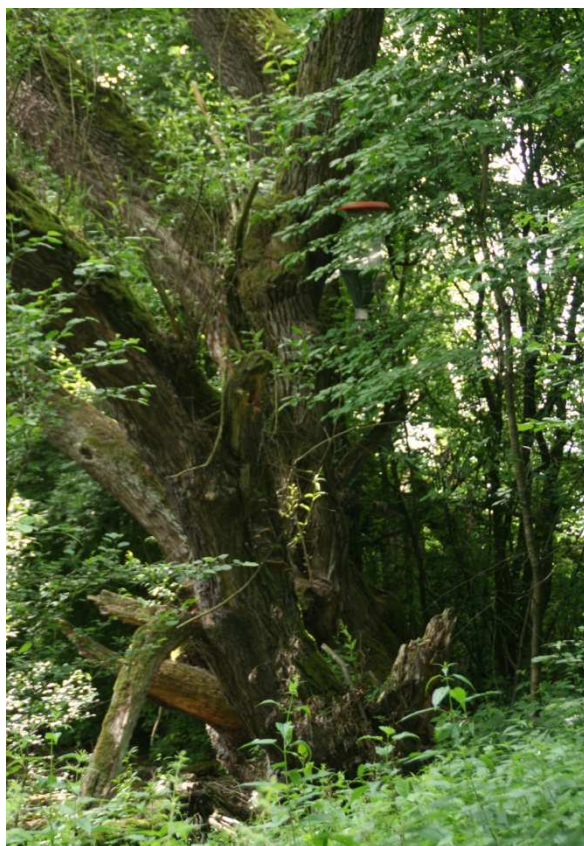
LITERATURA

Dušánek V. 2009: Elateridae, Throscidae a Melasidae nivý Labe v úseku Vysoká nad Labem-Němčice. *Elateridarium* 3: 145-173

Farkač J., Král D. & Škorpík M. 2005: Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. AOPK Praha, 758 pp.

Ranius T. 2002: Influence of stand size and quality of tree hollows on saproxylic beetles in Sweden. *Biological Conservation* 103: 85-91

Sláma M. 1998: Tesaříkovití – Cerambycidae České a Slovenské republiky. Milan Sláma, Krhanice, 383 pp.

Obr. 1-4: Instalované nárazové pasti

Obr. 5: Požerky

Obr. 6: Požerky

Obr. 7: zlatohlávek mramorovaný (*Liocola lugubris*)

Obr. 8: Potemník *Uloma rufa* ve hnijícím dřevě.